

דגם תשובות – תורה שבעל פה, מס' 005281, קיץ תשפ"ב

הערה למעריכים: דברים הכתובים בסוגריים אינם מחייבים את הנבחנים.

פרק ראשון – לקט מצוות

על הנבחנים לענות על שש מן השאלות 1-8.

1. שלא לשבור עצם מן הפסח (טז)

- א.** התורה ציוותה לעשות פעולות מעשיות כי כדי לקבוע את הדבר (הרעיון) בנפשותינו, צריך לעשות מעשים כי אחרי המעשים נמשכים הלבבות.
- ב.** ריבוי מצוות גורם לכל מחשבותינו ועיסוקינו להיות בענייני מצוות, ומתוך כך אנחנו מושפעים להיות טובים יותר וזוכים לחיי עדי עד.
- ג.** בכל שנה ושנה בתקופה שבה נהיינו סגולת כל העמים (בתקופת יציאת מצרים) אנחנו מתנהגים כמו בני מלכים ולא שוברים עצמות, והימנעות זו תקבע בנפשותינו את נס יציאת מצרים לעולם.

2. מצוות הלוואה לעני (סו)

- א. (1)** אדם שמבקש צדקה – מצבו הכלכלי הירוד מפורסם ברבים ונגרמת לו בושה גדולה. מי שנמצא במצב הזה כבר עבר את נקודת השבר, ולעומתו מי שעדיין לא הגיע למצב הזה, יש לו תקווה לא להגיע בכלל לנקודת השבר וחששו מן העתיד גדול יותר.
- (2)** מצוות נתינת הצדקה היא עזרה לאדם שכבר עבר את נקודת השבר, ולעומת זאת מצוות הלוואה לעני היא עזרה לאדם כדי שלא יגיע לנקודת השבר. לכן מצוות הלוואה לעני היא "יותר חזקה ומחויבת" ממצוות נתינת הצדקה.
- ב.** הקב"ה מפרנס עניים באמצעות שליחים ולא בעצמו מן הסיבות האלה:
- כדי לזכותנו, שנהיה מלומדים ומורגלים במידת החסד ומתוך כך נהיה ראויים לקבלת הטובה.
 - כדי להעניש את העניי בבושה ובצמצום מזונו על גודל חטאו.

3. מצוות שמיטת קרקעות (פד)

- א.** שביתת האדם ממלאכות השדה.
- ב.** הפסוק לא היה צריך להזכיר כלל כרם וזית כי הביטוי "והשביעת תשמטנה ונטשתה" כולל את כל מה שצומח בארץ. אבל הזכיר כרם וזית כדי להקיש כרם לזית שהוא דוגמה לשאר הפירות, ולימד שכמו שבנוגע לכרם יש עשה ולא תעשה כך גם בנוגע לכל שאר פירות האילן [תלמידים שכתבו שכרם וזית הם דוגמאות לשאר פירות האילן – יש לקבל את תשובתם].
- ג. (1)** צריך להפקיר את הפירות בשביעית כדי שזכור שה' הוא האדון וכשהוא חפץ הוא מצווה להפקיר את הפירות.
- (2)** על ידי הפקרת הפירות נוכל לקנות את מידת הוותרנות.
- על ידי הפקרת הפירות נוכל לקנות את מידת הביטחון בה'.
- [הערה למעריכים: תלמידים שאחד הטעמים שכתבו הוא לקבוע בליבנו עניין חידוש העולם – יש לקבל את תשובתם.]

4. מצוות קידוש השם (רצו)

- א. (1)** "כל אביזרהא" – כל עניין שלה, כל מה שנאסר מכל לאו מיוחד לעבודה זרה.
- דוגמה: אסור להתרפא בעזרת עצי אשרה, אפילו אם אינו עובד אותה.
- (2)** אדם זה צריך למסור את נפשו כדי שמי שאומר לו לעבוד עבודה זרה לא יחשוב שהוא כפר בה'.
- ב.** כי האדם נברא כדי לעבוד את ה', ומי שאינו מוסר את גופו על עבודת אדוניו אינו עבד טוב. אין: בני אדם מוסרים נפשם על עבודת אדוניהם, קל וחומר שיש למסור את הנפש על עבודת מלך מלכי המלכים.
- ג.** הנמשל: מניין לך שאתה ראוי לקיים יותר מצוות מחברך שאתה רוצח אותו? שמא הנרצח יהיה ראוי לקיים יותר מצוות ממך.

5. ללמוד תורה וללמדה (תיט)

- א. על פי תשובת הגמרא, תוכן החיוב הוא מקרא בלבד [ומי שמוסיף – תבוא עליו ברכה], והחיוב ללמד מוטל על האבא ועל הסבא.
- ב. (1) שלושת החלקים הם: תורה שבכתב, תורה שבעל פה, להבין העניינים מן השורש.
(2) שמא לא ייפנה לעולם.
- ג. [המצווה ללמוד תורה היא] הבסיס [אנ: המקור] לקיום כל המצוות.

6. שלא ימנע מלהלוות קודם שמיטה (תפ)

- א. התורה ציוותה שלא להימנע מלהלוות קודם שנת השמיטה כי יש חשש שאדם יימנע מלהלוות בזמן זה מחשש שהשמיטה תפקיע את החוב.
- ב. על פי המדרש, לומדים שכל אחת מן המילים מלמדת על איסור לאו, כלומר שיש שני לאווים בעניין זה. המטרה: חיזוק האיסור.
- ג. הסבר: מי שנותן מממונו לאנשים נצרכים – זוכה שממונו גדל. הטעם: כי ה' דן את האדם על פי מעשיו ומעניק מברכתו למי שמתקרב אל הברכה. אדם נדיב קרוב אל הברכה.

7. שלא לסור מדבריהם (תצו)

- א. (1) כדי להשיג את המטרה החשובה של פסיקה אחידה לכל ישראל על פי פסיקת החכמים, יש לשמוע לדברי החכמים תמיד, גם אם הם טועים.
(2) אם "יעשה כל אחד ואחד כפי דעתו", התוצאה תהיה הפסד גם לתורה וגם לעם ישראל – התורה תיפגע ויהיה פילוג בעם.
- ב. הקב"ה אומר "נצחוני בניי", כלומר יש לקבל את דברי חכמים כי הם הרוב והתורה אמרה "אחרי רבים להטות", אף שהאמת היא כדעת רבי אליעזר, וממילא כאילו ניצחו את הקב"ה שהוא בעל האמת.
- ג. ההיגדים הנכונים: 1, 4, 5.

8. שלא להשחית אילני מאכל (תקכט)

- א. ללמד את עצמנו לאהוב את הטוב והמועיל ולהתרחק מכל השחתה. אהבת הטוב והמועיל תגרום לטובה לדבוק בנו כי הדרך שאדם מתנהג בה משפיעה עליו.
- ב. (1) חכמים השוו את המשחית מתוך חמָה לעובד עבודה זרה כי אדם שהולך אחר יצרו הרע ומשחית מתוך חמָה יגיע למצב שלא יוכל לעמוד מול היצר הרע שיאמר לו בעתיד לעבוד עבודה זרה.
(2) חכמים אלה נהגו כך כדי לחנך את בני ביתם. הם לא עברו על איסור "בל תשחית" כי הקפידו להשליך רק חפצים שלא יושחתו על ידי ההשלכה.

פרק שני – גמרא – מסכת בבא מציעא

על הנבחנים לענות על שש מן השאלות 9–18.

על הנבחנים לענות לפחות על אחת מן השאלות 15–18.

9. זוטו של ים ושלוליתו של נהר (דף כא, ע"ב; דף כב, ע"ב)

- א. אף שיש בו [בחפץ] סימן, התורה התירה אותו.
- ב. (1) מותר למוצא לקחת את האבדה לעצמו.
(2) כתוב בתורה בעניין מצוות השבת אבדה: "...וכן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה". מן המילה "ממנו" [שהיא מיותרת] למד רבי יוחנן משום רבי ישמעאל בן יהוצדק שמצוות השבת אבדה נוהגת רק בנוגע לאבדה שהיא אבודה רק מבעליה ומצויה אצל כל אדם, אבל אבדה שהיא אבודה מבעליה ואינה מצויה אצל כל אדם – אין דין השבת אבדה נוהג בה.
- [הערה למעריכים: על תת־סעיף (1) – 15%, על תת־סעיף (2) – 85%]
- ג. אדם שמצא חפץ שיש בו סימן [לפני ייאוש בעלים] – אסור לו לקחת את האבדה לעצמו.

10. "שטף נהר קוריו עציו ואבניו" (דף כב, ע"א)

- א. (1) [המקרה שבברייתא] – "שטף נהר קוריו עציו ואבניו ונתנו בתוך שדה חברו".
[הדין שבברייתא] – "הרי אלו שלו".
[הטעם שבברייתא] – "מפני שנתייאשו הבעלים".
[הדיוק שדייקה הגמרא מן הברייתא] – "טעמא דנתייאשו הבעלים הא סתמא לא".
- (2) מקרה שנהר שוטף קורות עצים ואבנים הוא מקרה שיש לו קול [מתפרסם] והבעלים יודעים מייד ומתייאשים.
[הערה למעריכים: חייבת להיות התייחסות בתשובה לידיעת הבעלים].
- ב. משמע מן הברייתא שהטעם שבעל השדה זוכה בחפצים שנשטפו לשדהו הוא משום שהבעלים ידעו והתייאשו, אבל במקרה רגיל של אבדה שאין סיבה להניח שהבעלים ידעו על האבדה [וייתכן שעדיין לא נודע לבעלים שאבד מהם] – המוצא אינו רשאי לקחת את האבדה לעצמו. לפי זה ייאוש שלא מדעת אינו ייאוש כדעת אביי, וקשה על רבא.

11. "מצא בגל ובכותל" (דף כה, ע"ב – דף כו, ע"א)

- א. על פי הגמרא, הרי אלו שלו במקרה שהחפץ העלה חלודה רבה כי ניכר שהחפץ נמצא שם זמן רב ובדרך כלל אין אדם מניח חפציו לזמן מרובה כל כך, ולכן כנראה שהחפץ היה שייך לאמוריים שגרו שם לפני בעל הכותל או הגל.
- ב. (1) על פי רב אשי, קובעים אם הסכין או הכיס שנמצאו בכותל הם של המוצא או של בעל הבית על פי כיוון ההנחה בכותל: אם הקת של הסכין או הרצועות של הכיס פונים כלפי הבית – הם של בעל הבית, ואם הם פונים כלפי רשות הרבים – הם של המוצא.
- (2) על פי המשנה, קובעים אם החפץ של המוצא או של בעל הבית לא על פי כיוון ההנחה בכותל כדברי רב אשי, אלא על פי מקומו של החפץ: אם החפץ נמצא מחציו ולחוץ – הוא שייך למוצא, ואם הוא מחציו ולפנים – הוא שייך לבעל הבית.
- ג. בחפצים שניכר מאיזה צד הונחו בכותל – קובעים על פי כיוון ההנחה בכותל.
בחפצים שאין ניכר מאיזה צד הונחו בכותל – קובעים על פי מקומו של החפץ בתוך הכותל.

12. "אשר תאבד ממנו ומצאתה" (דף כז, ע"א)

- א. ההבדל בין תנא קמא לרבי יהודה הוא רק מאיזה פסוק דורשים את ההלכה [שאינן חייבים להשיב אבדה שאין בה שווה פרוטה], אבל הלכה זו מוסכמת על שניהם.

"ומצאתה"	"ממנו"	"אשר תאבד"	ב.
אין חייבים להשיב אבדה לגוי אפילו אם האבדה כבר נמצאת בידו של המוצא	מצוות השבת אבדה אינה נוהגת באבדה שאבודה מבעל האבדה ומכל אדם	יש להשיב כל אבדה חוץ מאבדה שאינה שווה פרוטה	תנא קמא
1. יש להשיב כל אבדה חוץ מאבדה שאינה שווה פרוטה 2. אין חייבים להשיב אבדה לגוי אפילו אם האבדה כבר נמצאת בידו של המוצא	_____	מצוות השבת אבדה אינה נוהגת באבדה שאבודה מבעל האבדה ומכל אדם [דין זה נלמד בעצם מן המילה "ממנו", ואגב שהוצרכה התורה לכתוב "ממנו" לדרשה זו כתבה גם "אשר תאבד" - רש"י]	רבי יהודה

13. הכרזה על אבדה (דף כח, ע"ב)

- א. בראשונה – מכריז בשלושה רגלים ואחר הרגל האחרון שבעה ימים.
אחרי החורבן – מכריז בבתי כנסיות ובבתי מדרשות.
משרבו האנשים – מודיע לשכנים ולמכרים.
ב. האנשים טענו שכל האבדות שייכות למלך.
תקנת חכמים פתרה את הבעיה כי המוצא היה מודיע רק לשכנים ולמכרים וכך האנשים לא היו יודעים על האבדה.
- ג. רבי אמי מצא כלי מלא זהובים. עבר שם אדם אחד וראה שרבי אמי פוחד ממנו. אמר אותו אדם לרבי אמי: קח את הדינרים לעצמך, שאני אינני פרסי שטוען שכל אבדה שייכת למלך.

14. אונאה (נט, ע"א – ס, ע"א)

- א.** האונאה הייתה שציערו את רבי אליעזר.
מן הסיפור על תנורו של עכנאי לומדים ששערי אונאה אינם ננעלים כי בעקבות נפילת אפיים של רבי אליעזר שנתאנה, מת רבן גמליאל.
- ב.** (1) אסור למוכר לערב שמרים ביין במקרה שהיין והשמרים משתי חביות שונות.
מותר למוכר לערב שמרים ביין במקרה שהיין והשמרים מאותה חבית.
(2) מדובר באונאת ממון כי המאנה גורם להפסד ממון [ולא רק לצער].

בקיאות (ללומדים 8 דפי גמרא ורש"י)**15. "מצא כלי באשפה" (דף כה, ע"ב)**

- א.** על פי המשנה, אדם שמצא כלי באשפה והכלי מכוסה [טמון] – לא ייגע בו. על פי הברייתא, אדם שמצא כלי טמון באשפה – נוטל ומכריז.
- ב.** (1) על פי התירוץ של רב זביד לסתירה, מצא "כובי וכסי" טמונים באשפה – לא ייגע בהם, כי הם כלים גדולים וברור שהבעלים הטמינום באשפה מדעתם.
(2) על פי התירוץ של רב פפא לסתירה, מצא "כובי וכסי" טמונים באשפה שאינה עשויה לפנות ונמלך עליה לפנותה – נוטל ומכריז כי אם לא ייטול את האבדה, הבעלים יפסידו את האבדה.
ג. לפי רב זביד, מפנים כלים קטנים [לאשפה בלי כוונה]. לפי רב פפא, מפנים את האשפה.

16. אופן ההכרזה, "כל דבר שעושה ואוכל" (דף כח, ע"ב)

- א.** (1) הגמרא הקשתה על רב נחמן: אם המוצא מכריז שמצא גלימא, והמאבד רק נוקב בשם האבדה, ולא אומר את סימניה – מה החידוש שבמקרה זה המוצא אינו מחזיר למאבד את האבדה? הרי המאבד לא הוסיף כלום על הכרזת המוצא.
(2) מוצא האבדה מכריז גלימא מצאתי, והמאבד צריך לומר את הסימנים המובהקים של האבדה.
תירוץ זה מיישב את קושיית הגמרא כי על פי התירוץ כוונת המשנה היא שהמאבד לא אמר את הסימנים המובהקים של האבדה, אבל הוא אמר סימנים שאינם מובהקים, ויש חידוש בדין המשנה שהמוצא אינו מחזיר במקרה זה את האבדה.
ב. (1) אבדה שעושה מלאכה שאפשר להרוויח ממנה כסף תמורת האוכל שמאכילים אותה.
(2) כי המאבד, כמו כל אדם, נוח לו בבהמה שלו שהיא מכירה אותו וכבר הרגיל אותה להתנהג כרצונו.

עיון (ללומדים 6.5 דפי גמרא בתוספת עיון במקורות)**17. ייאוש שלא מדעת**

- א.** (1) הדיון בנוגע לתרומה והכשר זרעים הוא התרצות הבעלים [בתרומה שתרמו מפירותיו ובהרטבות של פירותיו], ומכיוון שהגמרא הוכיחה ממקרים אלה לעניין ייאוש שלא מדעת באבדה, מוכח שגם ייאוש הוא עניין של התרצות.
(2) אביי – צריך ידיעה והתרצות של הבעלים בפועל, ולכן ייאוש שלא מדעת לא הווי ייאוש.
רבא – די בכך שאילו הבעלים היו יודעים שהחפץ אבד להם, היו מתרצים כדי להחשיב כהתרצות, ולכן ייאוש שלא מדעת הווי ייאוש.
- ב.** לדעת הרמ"א אבדה שאדם לקח ויש חשש שמדובר בייאוש שלא מדעת, תהיה מונחת עד שיבוא אליהו. לעומת זאת לדעת הש"ך אם לקח את האבדה צריך להמתין עד שוודאי יתייאשו הבעלים ואז מותר להשתמש באבדה [עד שיבואו הבעלים ויוכיחו שהאבדה שלהם]. הרב יוסף שלום אלישיב הבחין בין מציאה יקרת ערך למציאה שאינה יקרת ערך: במציאה יקרת ערך פסק כמו הרמ"א שיניחנה עד שיבוא אליהו, ובמציאה שאינה יקרת ערך פסק כמו הש"ך שאם נראה שהבעלים התייאשו, מותר להשתמש באבדה [עד שיבואו הבעלים ויוכיחו שהאבדה שלהם].

18. אבדות ומציאות

- א. "מחציו ולחוף שלו" – מכיוון שמדובר במקרה שהחפץ העלה חלודה רבה ומוכח שהיה מונח בכותל זמן רב, והבעלים התייאשו מן החפץ (דף כה, ע"ב).
- ב. – על פי המשנה בהמשך (דף כו, ע"ב) אם מצא מעות בחנות או לפני השולחני – הרי אלו שלו. מדוע אין המעות נקנים לחנווני ולשולחני בקניין חצר? מוכח מכאן שחצר אינה קונה מעות שייתכן שלא יימצאו אותם.
- על פי המשנה בהמשך (דף כו, ע"ב), אדם שקנה פירות ומצא בהן מעות – הרי אלו שלו. הגמרא (דף כו, ע"ב) – דף כז, ע"א) הגבילה דין זה למקרה שאדם זה קנה פירות מתגר שאף הוא קנה את הפירות מאנשים רבים. מדוע אין המעות נקנים לתגר בקניין חצר כשהיו הפירות ברשותו? מוכח מכאן שחצר אינה קונה מעות שייתכן שלא יימצאו אותם. (דף כו, ע"א תוד"ה "דשתיך")
- ג. אבדה שנמצאה בחנות של חנווני אינה שייכת לחנווני מדין חצר כיוון שהחנווני אינו יודע שהאבדה נמצאת שם ורבים מצויים בחנות, והוא אינו יכול לשמור ולמנוע מהם לקחת את האבדה.

פרק שלישי – תוכני תורה שבעל פה

על הנבחרים לענות על שתיים מן השאלות 19–30.

משנה

19. מסכת חלה

א. (1)	בעל שדה בסוריא	אריס של נוכרי בסוריא
ב. רבי אליעזר	1. חייב במעשרות ובשביעית	2. חייב במעשרות ובשביעית
ג. רבן גמליאל	3. חייב במעשרות ובשביעית	4. פטור מן המעשרות ומן השביעית

- (2) לדעת רבן גמליאל, סוריא אינה כארץ ישראל, אבל כאשר השדה של ישראל ואין לנוכרי חלק בו – חייב במעשרות ובשביעית.
- ב. קולו של רבן גמליאל – אריס של נוכרי בסוריא פטור מן המעשרות ומן השביעית.
- קולו של רבי אליעזר – בסוריא מפרישים חלה אחת כמו בארץ ישראל.
- ג. כי מי שמצרף שתי קולות שסותרות זו את זו הוא רשע.

20. מסכת ביכורים

- א. (1) אם הפירות יבשים (גרורות וצימוקים), מעטרים אותם בפירות לחים (תאנים וענבים).
אם הפירות לחים (ענבים), מניחים למעלה את הטובים והיפים ביותר.
- (2) בהמשך הפרק מובאת מחלוקת [רבי שמעון בן ננס ורבי עקיבא] בנוגע לשאלה אם אפשר לעטר את הביכורים בפירות שאינם משבעת המינים.
- ב. בעלי אומניות אינם חייבים לעמוד מפני תלמידי חכמים בשעה שעושים במלאכתם כדי שלא יתבטלו ממלאכתם. הם חייבים לעמוד מפני מביאי הביכורים כי חביבה מצווה בשעתה.
- ג. הפעולות של מביאי הביכורים: קורא מקרא ביכורים, מוריד הסל מעל כתפו, אווז את הסל בשפתותיו, מניח את הסל בצד המזבח, משתחוה.
[הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב שלוש פעולות.]

21. מסכת שבת

- א. "משם אחד" – אותיות זהות.
"משני שמות" – אותיות שאינן זהות.
"משני סממניות" – בשני סוגים של חומרי כתיבה [דיו וסיקרא] [לקבל]: שני סימנים, שתי אותיות שכל אחת מייצגת מספר].
- ב. לדעת רבי יוסי, כדי להתחייב אין צורך לכתוב שתי אותיות אלא די לרשום שני רישומים לסימן.
- ג. אדם התכוון לכתוב מילה וכתב חלק מן המילה וחלק זה שכתב אף הוא מילה – חייב [אפילו שלא סיים את המלאכה שהתכוון לה].

אגדה

22. מבוא לאגדות חז"ל

- א.** הדבקות בה' היא הדבקות בדרכיו ואפשר להגיע אליה על ידי לימוד אגדה.
- ב.** כת א – אנשי כת זו מבינים את אגדות חז"ל כפשטם.
- אנשי כת זו חושבים שהם מרוממים את חז"ל על ידי קבלת דבריהם כפשטם [ובאמת הם "משפילים אותם בתכלית השפלות ואינם מרגישים בכך"].
- כת ב – אנשי כת זו מבינים את אגדות חז"ל כפשטם.
- אנשי כת זו מזלזלים בדברי חז"ל ולועגים להם.
- כת ג – אנשי כת זו מבינים שיש באגדות חז"ל פשט וסוד, וכל אגדות חז"ל שאינן אפשריות הן על דרך החידה והמשל.
- אנשי כת זו נתבררה להם גדולת החכמים וטוב תבונתם.
- ג.** יש אגדות שנועדו לבסס דעה שחז"ל היו מעוניינים לבסס, כמו למשל אגדה שמציינת את ירידת הקב"ה למצרים לגאול את ישראל, שנועדה לבסס את הדעה שיציאת מצרים הייתה בכוונה מאת ה', לא במקרה ולא בשום אמצעי אחר.

23. תפילה

- א.** תכלית א – לשנות את עצמו או את מי שהוא מתפלל עליו. כיוון ששינוי הוא תהליך הדרגתי, התפילה צריכה להיות ארוכה.
- תכלית ב – להוציא אל הפועל את הרגשות הפנימיים הקיימים. כיוון שבדיבור אחד יוצאות אל הפועל המון רגשות, די בתפילה קצרה.
- [הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב תכלית אחת ולהסביר בנוגע אליה.]
- ב.** – לאסוף אנשים לתפילה במניין בבית.
- להתפלל לבד בשעה שהציבור מתפללים.
- ג.** – הציבור אינו מתפלל על עניין שהוא רעה ליחידים, ויחיד עלול להתפלל על עניין שהוא רעה ליחידים אחרים.
- בתפילת היחיד יש פגם בדרך כלל, אך תפילת הציבור שלמה כי כל אחד משלים את מה שהוחרס על ידי האחרים.

24. הלל הזקן

- א.** (1) הלל נהג כעזרא שיסד את התורה בארץ בעת שנשתכחה. הגמרא במסכת סוכה (כ, ע"א) מתארת שבתחילה כשנשתכחה התורה מישראל עלה עזרא מבבל ויסדה, וכשחזרה ונשתכחה עלה הלל הבבלי ויסדה.
- (2) – הסיפור על אדם שניסה להקניט את הלל כדי לזכות בארבע מאות זוז, ולא הצליח ["לעולם יהא אדם ענוותן כהלל"].
- שלושת הסיפורים על הגרים שהסכים הלל לגייר אף שבקשותיהם היו לא שגרתיות ["ענוותנותו של הלל קרבנו תחת כנפי השכינה"].
- [הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב מקור אחד.]
- ב.** (1) – מלך עושה כיסא ורק לאחר מכן עושה הדום, שרפרף. נמשל: הקב"ה ברא תחילה את השמיים שהם כיסא ה' ("השמים כסאי"), ולאחר מכן ברא את הארץ שהיא ההדום ("והארץ הדום רגלי").
- מלך בונה ארמון. תחילה הוא בונה את היסודות, ולאחר מכן בונה את החלקים העליונים. נמשל: הקב"ה ברא קודם כול את הארץ שהיא היסוד, ולאחר מכן בנה את השמיים שהם החלקים העליונים.
- [הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב אחד מן המשלים ולהסביר את הנמשל שלו.]
- (2) לדעת בית שמאי, יש לשמיים תכלית בפני עצמה והם חשובים יותר מן הארץ ולכן נבראו תחילה. לדעת בית הלל השמיים נבראו כדי לשמש את הארץ, ולכן הארץ נבראה תחילה [בית שמאי מחשיבים יותר את העניינים השמימיים, ובית הלל מחשיבים יותר את העניינים הארציים, לדעת בית הלל יסוד הבריאה ותיקונה הוא בתיקונו של האדם אשר בארץ].

ספרות השו"ת**25. כפיית טיפול רפואי**

- א. (1)** על פי דעה זו [ראב"ע], לרופא ניתנה רשות לרפא מכות ופצעים חיצוניים, ולא ניתנה לרופא רשות לרפא חולי פנימי.
- (2)** דברי הרמב"ן המצוטטים נאמרו בנוגע לזמן הנבואה, שלא היו דורשים ברופאים אלא בנביאים, אבל לאחר שנפסקה הנבואה גם הרמב"ן מסכים שמחויבים להתנהג על פי עצת הרופאים.
(עמ' 44-46)
- ב.** פיקוח נפש דוחה את כל המצוות שבתורה (עמ' 45).
- ג.** חיי שעה הם חיים קצרים מאוד, ומחללים שבת בעבור חיי שעה כי "גם חיים כאלה יקרים לפני הקב"ה היוצר והיודע מה טוב לאדם" (עמ' 47).

26. הפסקת היריון

- א. (1)** אם לבן נח אסור להרוג עובר, ברור שגם ליהודי הדבר אסור, כי יהודי מצווה ברמה מוסרית גבוהה יותר.
- (2)** – איסור רציחה – אף שאינו נענש בבית דין כרוצח עובר על איסור רציחה.
– סניף לרציחה – אין בהפלה משום מעשה רציחה ממש, אך יש לראותה כחלק ממכלול איסור רציחה ["אביזרייהו"].
– חבלה – גם אם העובר אינו נחשב אדם, יש לאסור את הפלתו בגלל שזו חבלה באימו שהוא חלק ממנה.
– הצלת נפש ואיסור התרשלות בדבר – יש חובת הצלה ["לא תעמוד על דם רעך", השבת אבדה, "וחי בהם"] אף כלפי עובר על סמך הפוטנציאל שבו.
[הערה למעריכים: על התלמידים להסביר שתיים מן האפשרויות.]
(עמ' 52-53)
- ב. (1)** איסור הפלה הוא מדרבנן [או הוא רק משום גדר בניינו של עולם] ולכן התיירו הפוסקים הפלה בגלל צורך גדול ובגלל כאבים וייסורים לאם. כל שכן שיש להתיר הפלה במקרה של מחלת טיי-זקס הכרוכה בצער וכאב גדולים לתינוק ולהורים וסופה מוות בתוך כמה שנים.
- (2)** ההיתר הוא רק עד החודש השביעי כי בחודש זה הוולד כבר בא לידי גמרו בהרבה מקרים.
(עמ' 54-55)

27. צער בעלי חיים

- א. שיקול להתיר ציד:**
- כל דבר שיש בו צורך לאדם – אין בו משום צער בעלי חיים.
– אין איסור צער בעלי חיים בהמתה אלא רק בלצער ולהניחו בחיים.
[הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב שיקול אחד.]
שיקול לאסור ציד:
- ציד אינו מתאים לבני אברהם יצחק ויעקב.
– העוסק בציד מכניס עצמו למקום סכנה ועובר על "ונשמרתם מאד לנפשותיכם".
– אכזריות וצער בעלי חיים.
[הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב שני שיקולים.]
(עמ' 108-109; 114)
- ב.** ניסויים בבעלי חיים לצורכי רפואה.
– הדברה.
(עמ' 111-112)
- ג. (1)** איסור פיטום לצורך שיפור המראה: הפיטום נעשה לשם הטעיית הקונים שיחשבו שהבשר טוב יותר וישלמו בעבורו יותר. לצורך הנאה ממונית כזאת, אסור לצער בעלי חיים.
- (2)** הרב עובדיה יוסף התנגד לפיטום אווזים משום שהלעטת אווזים גורמת להם שיהיו בחזקת טרפה, ויש חשש שרבים ייכשלו באכילת טרפה [הם לא ישאלו רב ויחליטו בעצמם, ויעברו על איסור תורה].
(עמ' 113-114)

תפילה כמפגש**28. קריאת שמע וברכותיה**

- א. (1)** – כוונה לקיים מצוות עשה של קריאת שמע.
 – כוונה לקיים מצוות עשה של ייחוד ה'.
 – כוונה לקבל עול מלכות שמיים.
 [הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב שתי כוונות].
- (2)** בפסוק הראשון של קריאת שמע – אם לא כיוון ליבו – לא יצא ידי חובה. בשאר הפרשות של קריאת שמע – אם לא כיוון ליבו – יצא ידי חובה.
 (עמ' 61–62; 67)
- ב. פרשת "שמע" עוסקת בקבלת עול מלכות שמיים, פרשת "והיה אם שמוע" עוסקת בקבלת עול מצוות, ופרשת "ויאמר" עוסקת במצוות ציצית ובזכירת המצוות (עמ' 65–66).**
- ג. (1)** ברכת "יוצר אור" נוגעת למילים "ה' א-להינו ה' אחד".
 הרעיון המשותף: ה' הוא השורש והמקור לכל הכוחות שבמציאות.
 [התוכן של ברכת "יוצר אור" הוא שה' הוא המקור לכל הכוחות שבמציאות (אור, חושך, טוב, רע, תחתונים ועליונים). משמעות האמירה "ה' א-להינו ה' אחד" היא שה' הוא אחד אף שיש כוחות רבים, והוא המקור והשורש לכל הכוחות].
- (2)** ברכת "אהבת עולם" נוגעת למילים "שמע ישראל".
 הרעיון המשותף: התפקיד של עם ישראל לפרסם את שמו של ה' בעולם.
 [בברכת "אהבת עולם" מצוין התפקיד של עם ישראל לפרסם את שמו של ה' בעולם. משמעות האמירה "שמע ישראל" היא: שמע וקבל על עצמך עם ישראל תפקיד משמעותי זה].
 (עמ' 71)

29. תוכן תפילת העמידה

- א. (1)** בשלוש הברכות הראשונות המתפלל דומה לעבד שמסדר שבח לפני רבו. שבח זה צריך להיות קודם לבקשות והוא הבסיס לבקשות שיבואו בהמשך. בשלוש הברכות האחרונות המתפלל דומה לעבד שקיבל פרס מרבו ונפטרו והולך לו. זהו שלב אמירת התודה שצריך להיות לאחר הבקשות (עמ' 82–83).
- (2)** – צריך לפתוח בנוסח הקבוע של הברכה ולהוסיף את הבקשה האישית לפני חתימת הברכה.
 – אין להאריך בבקשה האישית.
 (עמ' 91)
- ב. (1)** חכמים תיקנו את חזרת שליח הציבור כדי להוציא ידי חובה את אלה שאינם בקיאים ואין ביכולתם להתפלל.
(2) תקנת חכמים שנתקנה מסיבה מסוימת היא בתוקף אף לאחר שסיבת התקנה כבר אינה קיימת.
 אפילו בקהל שכולם בקיאים בתפילה, וכבר אין סיבה לחזרת שליח הציבור, חוזר שליח הציבור על התפילה.
 (עמ' 92–93)

30. מקום התפילה והתנהגות בזמן התפילה

- א. עמידה במקום גבוה יוצרת תחושה של גאווה, שאינה מתאימה לעמידה בתפילה לפני ה' (עמ' 112).**
- ב. (1)** לכתחילה צריך להתלבש לתפילה בבגדים מכובדים.
(2) אסור להתפלל ללא חולצה או ללא מכנסיים או חצאית.
 (עמ' 121)
- ג. (1)** – צריך להיות מרוכז ולא להיות מוסח ממה שקורה מסביב.
 – כדי לא להסתכל בשכינה.
- (2)** מותר להתפלל בעיניים פקוחות כאשר מתפללים מתוך הסידור.
 (עמ' 122)